

Cenneti Göstermek: Botticelli'nin "Bakirenin Taç Giyme Töreni" ve Aracılı İmgeler¹

Charles Burroughs²

Çeviren: Barış Saday

İlahi Olanın İşaretleri: İmgeler ve Sorunlar

Floransa vatandaşı olmamasına rağmen Dominiken rahip Girolamo Savonarola, 1494'te Medici'lerin düşüşünün ardından yeni cumhuriyetçi şehirde baskın bir konum elde etmiştir. Bunu kısmen ilahi himaye ve destek iddialarıyla yapmıştır, çünkü Meryem Ana'ya özel erişiminin yanı sıra şehir adına büyük aracının kendisine aracılık yapma yetkisi olduğunu iddia etmiştir. Kürsüden - ve çok geçmeden basılı olarak - Bakirenin Cennetteki tahtına yaptığı, hatta önceden duyurduğu vizyoner bir yolculuğu anlatmıştır.¹ Savonarola bu yolculuğunda, iddiasına göre, Floransalıların yaptığı üç katmanlı gösterişli bir taç getirmiş ve bu tacı değerli taşlarla süslü gösterişli bir tahtta otururken bulduğu Meryem Ana'ya sunmuştur.² Bakire,

¹ Charles Burroughs'un 2014 yılında kaleme aldığı "Indicating Heaven: Botticelli's "Coronation of the Virgin" and Mediated Imagery" makalesinin çevirisidir.

² Charles Burroughs, Case Western Reserve Üniversitesi Klasikler ve Sanat Tarihi bölümlerinde Smith Beşeri Bilimler Profesörü olarak emekli olduğu 2014 yılından bu yana Genesee'da Sanat Tarihi Yardımcı Profesörü olarak görev yapmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. <https://soa.syr.edu/live/profiles/398-charles-burroughs>

tacı nezaketle kabul ettikten sonra kendi başına yerleştirmiş ve Floransa için sıkıntısız olmasa da görkemli bir gelecek vaat etmiştir. Böylece o, rahibin Floransa şehrini Yeni Kudüs yapma, kısacası cenneti yeryüzünde gerçekleştirme eylemine izin vermiştir.³ Bu reformcu kent dünyasının odak noktası, 1491 yazından itibaren Savonarola'nın rahip olarak başkanlık ettiği San Marco Dominiken manastırıdır. Bir önceki yazdan başlayarak, önce San Marco'da, daha sonra da katedralde, 'çıplak Venüsler'in resimleri de dahil olmak üzere hümanizm kültürünü şiddetle kınadığı Kıyamet konulu vaazlarıyla kalabalık dinleyici kitlesini büyülemiş ve dehşete düşürmüştü.⁴ Kendileri dinleyiciler arasında olmasalar bile, şehrin sanatçıları Savonarola'nın katı kurallarından şüphesiz haberdardı ve kendilerini uyarılmış olarak görüyorlardı.

San Marco manastır kilisesinde, manastırda uygulanan yoğun Marian bağlılığını yansıtan birkaç resimden biri olan Bakire'nin Taç Giyme Töreni'nin büyük ve görkemli bir sunağı (Resim 1) yakında kurulacaktır.⁵ Botticelli'nin San Marco sunak resmi akademisyenler tarafından uzun zamandır bilinmekte olsa da uzun yıllar boyunca kamusal alanın dışında kalmış ve ancak yakın zamanda, büyük bir restorasyonun ardından, Uffizi'deki Botticelli odasının duvarında sanatçının en büyük eserleri arasında hak ettiği yeri almıştır.⁶ Bu sunak, Sandro Botticelli'nin 1480'lerin sonlarından 1490'lara kadar gerçekleştirdiği, biçimsel ve ikonografik karmaşıklıklarının yanı sıra yoğun resimsel retorikleriyle de öne çıkan, son derece yaratıcı bir dizi dini esere aittir –aşağıda

Botticelli, özellikle resmin büyüklüğü ve belirginliği göz önüne alındığında, açık bir meydan okuma eylemiyle, 'Rönesans' sanatının tipik illüzyonizmini ve resimsel bütünlüğünü terk eder.

tartıştığım gibi, bu özellikle San Marco sunağı için geçerlidir. Damian Dombrowski, Botticelli'nin dinsel sanatı üzerine yazdığı son anıtsal monografisinde, bu resim grubuna, daha ileri bir analiz için mutlaka temel olan, nüfuz edici bir tartışma ayırmıştır.⁷ Bir dizi yayınında Dombrowski, Platon'un Medici tarafından finanse edilen çevirmeni filozof Marsilio Ficino ve Platon'un birçok takipçisi tarafından gerçekleştirilen Yeni-Platoncu fikirlerin Hristiyan teolojisine aşılmasının on beşinci yüzyıl Floransa'sının görsel kültürü kadar dini kültürü için de önemini vurgulamıştır; gerçekten de Dombrowski Yeni-Platonculuğun etkisini geleneksel olarak arandığı 'mitolojilerden' ziyade dini sanatta bulmaktadır.⁸ Botticelli'nin 1480'lerde ve 1490'ların başında yaptığı dini resimlerle alakalı Dombrowski, Ficino'nun yanı sıra Lorenzo de' Medici'nin çevresindeki, hatta onun da dahil olduğu çevredeki diğer önde gelen figürlerin, özellikle de Dante ve Vergil'in Yeni-Platoncu bir bakış açısıyla büyük yorumcusu Cristoforo Landino'nun (aslında 1480'lerde aynı ortamda alternatif entelektüel akımlar zemin kazanıyordu⁹) dini-felsefi sentezinin etkisini vurgular.

Resim 1:

Sandro Botticelli, "Coronation of the Virgin with Saints John the Evangelist, Augustine, Jerome, and Eligius", 1490-1492, panel üzerine tempera, 111 x 134 cm, Galleria degli Uffizi, Floransa (San Marco Kilisesi'nden). Fotoğraf: Alfredo Dagli Orti/ The Art Archive at Art Resource, NY.